

Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.01

Західноукраїнського національного університету

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента

Синютки Наталії Геннадіївни

на дисертаційну роботу

Марченко Людмили Іванівни

«НОВІТНЯ ПАРАДИГМА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Марченко Людмилою Іванівною, можна констатувати наступне.

1. Актуальність дослідження.

Епоха інформаційних технологій, в тому числі її сучасний прояв – діджиталізація або цифровізація – не лише привносить нові цифрові об'єкти в життя соціуму, але й перетворює його в суспільство мережових взаємодій, трансформуючи структуру й формат праці, зайнятості і трудового доходу. Нова економічна реальність передбачає всеохоплюючу віртуалізацію, діджиталізацію, провокує зсуви у формах транскордонного руху віртуальних товарів та послуг, потоків капіталів, формує інноваційні стандарти бізнесу та спричиняє небачену раніше транскордонну міграцію трудових ресурсів.

Зрозуміло, що такі тектонічні зрушення у світовій економічній парадигмі, розвиток цифрових та інформаційних технологій сприяли й

глобальним адаптаційним змінам в оподаткуванні. Оскільки оподаткування залишається найефективнішим інструментом урядового регулювання економіки, то недостатній його рівень спричиняє дефіцит податкових надходжень у бюджетах усіх рівнів.

В умовах глобальної невизначеності діджиталізація фіскальної політики імплікує не лише нові виклики й можливості. Агресивна діджитал-трансформація генерує численні ризики та потенційні загрози, породжує безліч можливостей для ухилення від оподаткування глобальними компаніями та електронними платформами тощо. Глобальні компанії ігнорують податковий суверенітет держави, часто не сплачуючи податків у жодній з юрисдикцій, де отримують доходи. За таких умов вже недостатньою є побудова раціональної моделі оподаткування для цифрового фіскального простору урядом окремої країни. Наразі перед урядами усіх країн світу постає надскладне завдання - осучаснення парадигми фіскальної політики на глобальному рівні задля розв'язання проблеми ухилення від сплати податків.

Відтак, формування новітньої парадигми фіскальної політики держави за умов діджитал- трансформації суспільства з використанням методів наукового пізнання, теоретичного осмислення й емпіричного обґрунтування набуває актуального значення. Наукова і практична значущість обраної дисертанткою Марченко Л.І. тематики також підсилюється необхідністю імплементації цифрових технологій та процедур у чинні фіскальні практики не лише для наповнення бюджету, але і для досягнення цілей економічного зростання держави в цілому.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність наукових положень, висвітлених в дисертації підтверджується низкою чинників. Теоретичною і методологічною основою роботи є фундаментальні положення теорії фінансів, теорії публічних

фінансів, теорії державного регулювання економіки. Авторка Марченко Л.І. застосовує широкий методичний інструментарій, що включає як кількісні, так і якісні методи, зокрема історико-логічний, діалектичний метод пізнання, теоретичного узагальнення і порівняння, економетричного моделювання, системний підхід, абстрактно-логічний тощо.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в авторефераті та дисертації, є обґрунтованими, послідовними, аргументованими.

Джерельно-інформаційна база дослідження містить 216 найменувань та охоплює наукові монографічні праці, нормативно-правові акти України; інформаційні дані Міністерства фінансів України, Міністерства цифрової трансформації України; статистичні звіти Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, Державного веб-порталу бюджету для громадян, матеріали періодичних видань, українська й зарубіжна фахова література, монографічні дослідження та публікації в інших популярних виданнях українських і зарубіжних науковців з питань фінансів, бюджетної та податкової політики, цифровізації адміністрування податків і зборів тощо.

Основні теоретико-методологічні положення та результати дослідження, що наведені в дисертаційній роботі, автором доповідалися на 8 міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

3. Рівень наукової новизни одержаних результатів.

Нові положення дисертаційної роботи, що характеризуються найбільш ґрунтовною науковою аргументацією та виносяться здобувачем на захист, включають такі результати:

– обґрунтування сутності фіскальної політики як симбіозу фінансових, економічних, правових та адміністративних заходів держави й органів місцевого самоврядування у сфері управління доходами і видатками бюджетів з метою забезпечення сталого економічного розвитку,

стимулювання інвестиційно-інноваційної активності, підвищення соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних і юридичних осіб у контексті поліпшення добробуту населення. (с. 21-22), що дало змогу автору згрупувати елементи інституційного середовища фіскальної політики (с. 24), а також згенерувати її принципи (с. 28-29), дотримання яких спроможне мінімізувати ймовірні ризики як стримуючої, так стимулюючої фіскальної політики.

– формування новітньої парадигми фіскальної політики держави, яка в умовах інтенсифікації та дифузії інформаційних технологій і електронних сервісів дасть змогу ефективно функціонувати дуальному фіскальному простору. Авторський підхід враховує симбіоз ендогенних факторів й екзогенних передумов та передбачає активну взаємодію всіх суб'єктів фіскальної політики щодо використання цифрових технологій у фіскальному механізмі в контексті забезпечення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави та органів місцевого самоврядування (с. 33-34). До того ж, внаслідок дослідження ролі та місця процедур цифровізації фіскального адміністрування у дуалістичному симбіозі суб'єктів оподаткування, в дисертації систематизовано ефекти та наслідки імплементації новітньої парадигми фіскальної політики держави в умовах цифрової трансформації суспільства (с. 175-177).

– удосконалення алгоритму роботи системи електронного декларування майнового стану за рахунок імплементації модуля верифікації оподаткування задекларованого доходу чи майна (с. 119-120). Авторський підхід передбачає забезпечення в системі електронного декларування автоматичний механізм розрахунку сплати податків після введення платником величини бази оподаткування й алгоритм верифікації поданих даних і суми сплаченого податку контролюючими органами (с. 122).

– досліджено актуальні аспекти діджиталізації фіскального адміністрування в зарубіжних країнах (с. 127-128), включаючи ті, що схожі за економічним розвитком з Україною (с. 133, 139-140). Це дало змогу автору систематизувати передумови формування новітньої парадигми

фіскальної політики України на основі імплементації цифрових технологій фіскального адміністрування (с. 145). З яких, на мою думку, пріоритетною виступає розвиток системи електронного податкового декларування та сплати податків у напрямі забезпечення прозорості та достовірності податкової інформації шляхом впровадження новітніх цифрових аналітичних інструментів.

– в дисертаційній роботі слушно наголошено, що регулювання соціальної сфери засобами фіскальної політики виступає одним із найважливіших напрямів державного регулювання, насамперед, в умовах нестабільної економіки (с. 172). З огляду на це, автором запропоновано пріоритетні напрями щодо реформування діяльності податкових органів у контексті активізації дій щодо ефективного забезпечення програм соціально-економічного розвитку. погоджуємося з тим, що цифрова трансформація є перспективним інструментом соціально-економічного розвитку в сучасних умовах, однак у сфері фіскального адміністрування ці процеси мають перебувати в систематичному симбіозі трьох рівнів, які обґрунтовано на с. 173-175 дисертаційної роботи.

4. Повнота висвітлення сформульованих у дисертації положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях.

Основні результати дисертаційної роботи презентовані та апробовані автором на 8 науково-комунікативних заходах і достатньо повно викладені у 13 наукових працях загальним обсягом 4,91 д.а., з яких 4 публікації — у наукових фахових виданнях України, 1 публікація — у виданні іншої держави, що належить до Європейського Союзу (Латвія), 8 праць — апробаційного характеру.

Хронологія публікації у фахових наукових виданнях свідчить про чітко продуману послідовність проведення дослідження та публікацію його основних положень для суспільного обговорення.

Автореферат дисертації за своїм змістом ідентично відображає основні положення, висновки й пропозиції, що містяться в дисертації.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Марченко Людмили Іванівни є кваліфікованою науковою працею, виконаною особисто дисертантом, відзначається науковою новизною, містить теоретичні, методичні та практичні висновки і рекомендації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності, проілюстровано таблицями та рисунками.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід виокремити низку дискусійних моментів та зауважень.

1. Насамперед, не дивлячись на те, що у дисертаційному дослідженні розкриваються основні підходи щодо цифровізації фіскального простору держави (с. 31-32, 35, 37), авторкою не приділено належної уваги виокремленню, обґрунтуванню, систематизації та оцінці потенційних ризиків та загроз, які імплікуються у фіскальний простір діджитал-трансформацією, що дозволило б посилити теоретичну значимість дослідження здобувачки.

2. У першому розділі дисертаційної роботи авторкою неодноразово наголошується на важливості та безумовності дотримання принципів соціальної справедливості оподаткування (с.8, 19, 26-29, 66), що полягає у встановленні податку залежно від платоспроможності платника податків або рівня його доходу. Як тоді співвідноситься суспільний запит на соціальну справедливість фіскальної політики та одночасне надання податкових преференцій високорентабельним галузям та сферам, наприклад ІТ, для окремих суб'єктів господарювання, задіяних у режимі «Дія-Сіті» (с.40), суб'єктів ринку електронної комерції (с.163-164) тощо?

3. На с. 121 дослідження авторка зазначає, що «електронне декларування знижує вартість адміністрування податків», і суперечить собі на с.146-147, де впровадження цифрових технологій у роботу податкових органів визнається складним та витратним процесом, який вимагає значних додаткових інвестицій. На наш погляд, це потребує додаткових пояснень та аргументації.

4. Авторка також неодноразово згадує у дослідженні, що цифровізація оподаткування та фіскальної політики підвищує ефективність фіскального адміністрування (с. 22, 43, 147), ефективність податкового та митного контролю (с. 41), може поліпшити ефективність декларування та сплати податку на доходи фізичних осіб у найближчій перспективі (с.121, 125, 130). Доцільно було б запропонувати сукупність показників для оцінки такої ефективності.

5. У другому розділі дисертаційної роботи, зокрема п. 2.2, авторкою здійснено побудову двофакторної моделі впливу податкових надходжень та офіційних трансфертів на розвиток соціальної сфери, яка, на думку дисертанта, засвідчила пріоритетність податків і зборів у структурі бюджетних надходжень, зокрема податку на доходи фізичних осіб через його ключову роль. На нашу думку, доцільно було б розвинути гіпотезу щодо зростання ролі майнового оподаткування для суспільного добробуту в регіонах (особливо в умовах воєнного стану та майбутньої відбудови України), в т. ч. в розрізі сформованих в дисертаційній роботі кластерних груп.

6.Авторкою дослідження запропоновано формування загальнодержавної інформаційної системи фіскального адміністрування, що базується на цифровізації облікової політики платників податків, процесів розрахунку податкових зобов'язань, процедур декларування й сплати податків та зборів (с. 8, 62, 121). Водночас недостатньо уваги приділено власне процедурам цифровізації обліку на стороні платників податків,

наприклад, контролю обсягів готівки через програмні реєстратори розрахункових операцій.

Проте, наведені зауваження у більшості носять дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності дисертаційної роботи. Дисертантка продемонструвала належне розуміння та відчуття актуальності проблематики. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною авторкою особисто, характеризується єдністю й логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати і методичні положення, які мають безперечно корисну практичну значущість для ринкових трансформацій в науковій та управлінській сферах. Це підтверджує високий рівень підготовки та самостійності мислення авторки.

7. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Марченко Людмили Іванівни на тему «Новітня парадигма фіскальної політики в умовах цифрової трансформації суспільства», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, є завершеним науковим дослідженням, результати якого в сукупності вирішують важливу наукову проблему формування новітньої парадигми фіскальної політики України в умовах цифрової трансформації суспільства та виробленні пропозицій науково-практичного характеру для її реалізації в сучасних умовах.

Дисертаційна робота Марченко Людмили Іванівни на тему: «Новітня парадигма фіскальної політики в умовах цифрової трансформації суспільства» відповідає принципам академічної доброчесності.

Робота Марченко Л.І. за змістом і якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Обрану тему дисертаційної роботи розкрито;

поставлену мету досягнуто; завдання дослідження вирішено. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Таким чином, за структурою, змістом, обсягом, науковою новизною та оформленням дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор Марченко Людмила Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Національного університету

«Львівська політехніка»

Наталія СИНЮТКА

“ЗАСВІДЧУЮ”

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

к. т. н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ